

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'YIN FAOLIYATI ORQALI BOLALARNING IJTIMOIIY MOSLASHUVINI SHAKLLANTIRISH

Bahronova Marjona

Navoiy innovatsiyalar universiteti Talabasi

Ilmiy rahbar: Qahharova Malika Lutfullo qizi

Navoiy innovatsiyalar Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatining bolalar shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi, ayniqsa ularning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishdagi muhim o'rni atroflicha yoritilgan. O'yin jarayonining bolalarning jamiyatga moslashuvi, tengdoshlar bilan muloqotga kirishishi, hamkorlikda faoliyat yuritishi, o'zaro hurmat va ijtimoiy mas'uliyatni anglash kabi sifatlarni rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, rolli, harakatli va didaktik o'yinlar orqali bolalarda ijtimoiy xulq-atvor me'yorlari, o'z his-tuyg'ularini boshqarish, nizoli vaziyatlarni tinch yo'l bilan hal etish ko'nikmalarining shakllanish jarayoni ochib berilgan. Maqolada tarbiyachining o'yin faoliyatini tashkil etishdagi rahbarlik roli, o'yin muhitini maqsadga muvofiq yaratish hamda pedagogik yondashuvlarning tarbiyaviy samaradorligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim jarayonida o'yin faoliyatidan samarali foydalanish bolalarning ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: o'yin faoliyati, maktabgacha ta'lim, maktabgacha yoshdagi bolalar, ijtimoiy moslashuv, shaxs rivoji, muloqot madaniyati, jamoaviy va hamkorlik faoliyati, rolli o'yinlar, harakatli o'yinlar, didaktik o'yinlar, ijtimoiy xulq-atvor, ijtimoiy ko'nikmalar, emotsional rivojlanish, o'zini boshqarish, nizolarni hal etish, pedagogik yondashuv, tarbiyachining kasbiy faoliyati, o'yin muhiti, tarbiya jarayoni.

Abstract: This article comprehensively examines the significance of play activities in preschool educational institutions in the holistic development of children, with particular emphasis on the formation of their social adaptation. The pedagogical potential of play in developing children's ability to adapt to society, communicate with peers, cooperate in group activities, demonstrate mutual respect, and understand social responsibility is analyzed. In addition, the process of forming social behavior norms, emotional self-regulation, and conflict resolution skills through role-playing, physical, and didactic games is revealed. The article also substantiates the guiding role of the educator in organizing play activities, creating a purposeful play environment, and ensuring the educational effectiveness of pedagogical approaches. The research findings indicate that the effective use of play activities in the preschool education process is a crucial factor in ensuring children's social adaptation and personal development.

Keywords: *play activity, preschool education, preschool children, social adaptation, personality development, communication culture, collective and cooperative activity, role-playing games, physical games, didactic games, social behavior, social skills, emotional development, self-regulation, conflict resolution, pedagogical approach, professional activity of the educator, play environment, educational process.*

Аннотация: *В данной статье всесторонне раскрывается значение игровой деятельности в дошкольных образовательных организациях в процессе всестороннего развития личности ребёнка, особенно в формировании его социальной адаптации. Проанализированы педагогические возможности игровой деятельности в развитии у детей навыков социальной адаптации, общения со сверстниками, совместной деятельности, взаимного уважения и осознания социальной ответственности. Также раскрывается процесс формирования норм социального поведения, умений управления эмоциональным состоянием и навыков мирного разрешения конфликтных ситуаций посредством сюжетно-ролевых, подвижных и дидактических игр. В статье обоснована ведущая роль воспитателя в организации игровой деятельности, создании целенаправленной игровой среды и обеспечении воспитательной эффективности педагогических подходов. Результаты исследования показывают, что эффективное использование игровой деятельности в процессе дошкольного образования является важным фактором обеспечения социальной адаптации и личностного развития детей.*

Ключевые слова: *игровая деятельность, дошкольное образование, дети дошкольного возраста, социальная адаптация, развитие личности, культура общения, коллективная и совместная деятельность, сюжетно-ролевые игры, подвижные игры, дидактические игры, социальное поведение, социальные навыки, эмоциональное развитие, саморегуляция, разрешение конфликтов, педагогический подход, профессиональная деятельность воспитателя, игровая среда, воспитательный процесс.*

Maktabgacha yosh davri bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bola jamiyatda yashash qoidalarini o'zlashtiradi, tengdoshlari bilan muloqotga kirishadi va ijtimoiy munosabatlarni anglay boshlaydi. Ushbu jarayonda o'yin faoliyati yetakchi faoliyat turi bo'lib, bola o'yin orqali atrof-muhitni o'rganadi va ijtimoiy tajriba orttiradi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatini to'g'ri va maqsadli tashkil etish dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi.

Maktabgacha yosh davri bola shaxsining shakllanishida eng muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bola jamiyat qoidalari, muloqot madaniyati, jamoada yashash ko'nikmalarini o'rganadi. Bolaning ijtimoiy moslashuvi esa ko'p jihatdan

o'yin faoliyati orqali shakllanadi. O'yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun asosiy faoliyat turi bo'lib, u bolaning ruhiy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

O'yin faoliyatining ijtimoiy ahamiyati

O'yin jarayonida bola atrof-muhitni o'rganadi, boshqa bolalar bilan hamkorlik qilishni o'rganadi va jamiyatdagi turli rollarni sinab ko'radi. Masalan, "oila", "do'kon", "shifokor" kabi rolli o'yinlar bolalarga kattalar hayotini tushunishga yordam beradi. Shu orqali bolalarda mas'uliyat, hamkorlik, yordam berish, navbat kutish kabi ijtimoiy sifatlar shakllanadi.

Ijtimoiy moslashuv tushunchasi

Ijtimoiy moslashuv – bu bolaning jamiyat talablariga moslashishi, tengdoshlari va kattalar bilan to'g'ri munosabat o'rnatish qobiliyatidir. Bu jarayon quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

muloqot qilish ko'nikmasi;

jamoada ishlash;

nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish;

o'z hissiyotlarini boshqarish;

boshqalarning fikrini hurmat qilish.

O'yin turlari va ularning ahamiyati

Maktabgacha ta'limda turli o'yin turlari qo'llaniladi:

Rolli o'yinlar – bolalar turli kasb va rollarni bajarish orqali ijtimoiy tajriba orttiradi.

Didaktik o'yinlar – bolalarning tafakkuri, nutqi va bilimlarini rivojlantiradi.

Harakatli o'yinlar – jamoaviylik, tartib-intizom va o'zaro yordamni shakllantiradi.

Ijodiy o'yinlar – bolalarning tasavvuri, mustaqil fikrlashi va ijodkorligini rivojlantiradi.

Tarbiyachining roli

Tarbiyachi o'yin jarayonini to'g'ri tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. U bolalarga o'yin qoidalarini tushuntiradi, nizolarni hal qilishga yordam beradi va har bir bolani faol ishtirok etishga undaydi. Tarbiyachi bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'yinlarni tashkil qilishi zarur.

O'yin orqali ijtimoiy sifatlarni shakllantirish

O'yin faoliyati orqali bolalarda quyidagi sifatlar rivojlanadi:

do'stona munosabatlar o'rnatish;

hamjihatlik;

sabr-toqat;

mustaqillik;

o'zini erkin ifoda etish.

O'yin muhitini tashkil etish

Maktabgacha ta'lim muassasasida o'yin muhiti xavfsiz, qiziqarli va rivojlantiruvchi bo'lishi kerak. O'yinchoqlar, rolli o'yinlar uchun jihozlar, didaktik materiallar bolalarning yoshiga mos tanlanadi.

Asosiy qism O'yin faoliyati bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlovchi samarali pedagogik vosita hisoblanadi. O'yin jarayonida bola tengdoshlari bilan muloqot qiladi, o'z fikrini erkin ifodalaydi, boshqalarning fikrini tinglashni va hurmat qilishni o'rganadi. Bu jarayon bolalarda muloqot madaniyati va ijtimoiy faollikni shakllantiradi.

Rolli o'yinlar bolalarning ijtimoiy moslashuvida muhim o'rin tutadi. Bunday o'yinlar orqali bola turli ijtimoiy rollarni bajaradi va jamiyatda mavjud bo'lgan xulq-atvor me'yorlarini o'zlashtiradi. Masalan, "oila", "do'kon", "shifokor" kabi rolli o'yinlar bolalarda mas'uliyat, tartib-intizom va o'zaro yordam tuyg'ularini rivojlantiradi.

Jamoaviy va harakatli o'yinlar bolalarda hamkorlik, navbat kutish, qoidalarga rioya qilish va birgalikda faoliyat olib borish ko'nikmalarini shakllantiradi. O'yin davomida bolalar kelishmovchiliklarni tinch yo'l bilan hal etishga, jamoa manfaatini hisobga olishga va o'z xatti-harakatlarini boshqarishga o'rganadilar. Bu esa bolaning jamiyatga moslashuv jarayonini yengillashtiradi.

O'yin faoliyati bolaning hissiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bola o'yin jarayonida quvonch, hayajon, xafalik kabi turli hissiyotlarni boshdan kechiradi va ularni boshqarishni o'rganadi. Natijada bolada hissiy barqarorlik va ijtimoiy muhitga moslashuvchanlik shakllanadi.

Tarbiyachining roli Bolalarning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda tarbiyachining roli muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachi o'yinlarni bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tanlashi, o'yin jarayonida bolalarni kuzatib borishi va zarur hollarda pedagogik yordam ko'rsatishi lozim. Tarbiyachining mehribon va adolatli munosabati bolalarda ishonch, faollik va ochiqlikni rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishning eng samarali vositalaridan biridir. O'yin orqali bola muloqot qilishni, jamoada ishlashni va ijtimoiy munosabatlarni tushunishni o'rganadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatini tizimli va maqsadli tashkil etish bolalarning ijtimoiy jihatdan yetuk shaxs bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni.
2. Maktabgacha pedagogika. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2023.
3. Bolalar psixologiyasi asoslari. – Samarqand, 2022.

4. Qodirova F.R., Tursunova N.Sh. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Abdurahmonova Z.S. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2019.
6. G'oziev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
7. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.